

DR. PAP GYULA EMLÉKÉRE
(1954-2019)

Dr. Kántor Sándorné megemlékezését, amely az Érintő 2019/9. számában jelent meg, és a www.ematlap.hu/index.php/hirek-ujdonsagok-2019-9/923-dr-pap-gyula-1954-2019 címen érhető el, a szerző és az Érintő szerkesztőségének szíves engedélyével közöljük.

Hirtelen és váratlanul távozott el az élők sorából 2019. október 4-én Dr. Pap Gyula egyetemi tanár.

Pap Gyula élete és tudományos munkássága két városhoz, Debrecenhez (1954-2009) és Szegedhez (2009-2019) kötődött.

Debreceni évek

Debrecenben született, az általános iskolát zenetagozaton, a középiskolát a debreceni Fazekas Mihály Gimnázium speciális matematika tagozatán végezte. 1972-ben érettségizett. Tanulmányait a Kossuth Lajos Tudományegyetemen (KLTE) folytatta matematikus szakon. Érdeklődési köre a valószínűségszámításhoz kötődött.

Gyires Béla professzor irányítása alatt írta meg diplomamunkáját *Az általánosított binomiális eloszlás határeloszlása* címmel. Matematikusi diplomáját 1977-ben kapta meg. Ezután a KLTE-n járta végig a ranglistát. Az Alkalmazott Matematika és Valószínűség Tanszékén: tanársegéd (1977-1986), adjunktus (1986-1989), docens (1989-1999) majd egyetemi tanár (1999-2009) lett.

Az egyetemi alkalmazása során, az oktatáson és a kutatáson felül számos egyetemi megbízása volt. Az KLTE Alkalmazott Matematika és Valószínűségszámítás Tanszékének vezetője (1990-1991), a Matematika és Informatikai Intézetben elnökhelyettes (1992-1993), igazgató (1999-2001), tanszékvezető a Debreceni Egyetem (DE) Alkalmazott Matematika és Valószínűségszámítás Tanszékén (2003-2009), igazgatóhelyettes a DE Informatikai Intézetében (2003-2004).

2004-ben alakult meg az Informatikai Kar. A megalakuláskor Dr. Pap Gyula az Alkalmazott Matematika és Valószínűségszámítás Tanszék tanszékvezető egyetemi tanára és 2004-2009-ig a Kar Tudományos és Pályázati dékánhelyettese lett.

Tudományos pályafutása (1977-2009)

1981 szeptemberétől levelező aspiráns. A Vilniuszi Egyetemen (Litvánia) Vyantas Paulauskas professzor irányítása mellett készítette el kandidátusi disszertációját, melynek címe: *Véletlen stabilis Banach-térbeli vektorok normája eloszlásának tulajdonságairól*. A kandidátusi fokozatot 1985-ben kapta meg.

1996-ban habilitált a KLTE-n. A disszertáció címe: *Néhány határeloszlás-tétel és kapcsolódó kérdések*. 1999-ben szerezte meg az MTA doktora fokozatot. Doktori disszertációjának címe: *A centrális határeloszlás-tétel problémaköre a Lie-csoportokon*.

Elnyerte az Alexander von Humboldt Alapítvány kétéves kutatói ösztöndíját, amelyet két részletben vett igénybe (1988-1990 és 1995-1996). Kutatómunkáját a Tübingeni Egyetem Matematikai Intézetében (Németország) végezte Herbert Heyer professzor mellett. Témái: *Valószínűségi mértékek lokálisan kompakt topologikus csoportokon* és *Centrális határeloszlás-tételek lokálisan kompakt topologikus csoportokon*.

1997-2001 között Széchenyi-ösztöndíjas. 2002-2003-ban megkapta a Fulbright Alapítvány kutatói ösztöndíját. Philip Feinsilver professzor mellett (Southern Illinois University, Carbondale, Department of Mathematics) végezte kutatómunkáját a *Valószínűségelmélet Lie-csoportokon* témában.

Először a Tempus Joint Project keretében az idősor-analízis témakörben végzett közös kutatómunkát Martien van Zuijlen professzorral (1993, Nijmegeni Egyetem, Hollandia), ezt 2003-ban, 2004-ben és 2005-ben tovább folytatta az új kutatási témáiban is. Ekkor kezdett foglalkozni a *gazdasági és informatikai rendszerek matematikai modellezésével, idősor-analízissel és pénzügyi matematikával, elágazó folyamatok statisztikai kérdéseivel, egész értékű autoregressziós folyamatokkal*.

A Debreceni Egyetemen töltött évei alatt *90 tudományos dolgozata* jelent meg.

Kiemelkedő szakmai munkásságáért több kitüntetésben részesült:

Farkas Gyula-émlékdíj a matematika alkalmazása területén elért kimagasló eredményeiért (Bolyai János Matematikai Társulat, 1985), *Miniszeri Dicséret* (1987), *Alexits György-díj* az analízis és annak alkalmazása területén elért tudományos eredményeiért (MTA, 1995), *DE Közgazdasági Karának Díszérme* (DE, 2007).

Nagy hangsúlyt fektetett a fiatal tehetségekkel való foglalkozásra, tanítványai eredményesen szerepeltek a TDK-n, illetve a doktori iskolákban fokozatot szereztek.

Szegedi évek (2009-2019)

Csörgő Sándor utódként került Szegedre 2009-ben a Bolyai Intézet Sztochasztika Tanszékének vezetői székébe. 8 évig volt a Sztochasztika Tanszék tanszékvezetője és 3 évig a Bolyai Intézet igazgatója.

Gyorsan beilleszkedett az új munkakörbe. Jó kapcsolatot alakított ki munkatársaival és tanítványaival. Továbbra is aktívan és sokat dolgozott mind a kutatás, mind az oktatás területén. Nagy sikert arattak kivetítéssel színesített előadásai, illetve oktatási segédanyagai, jegyzetei. Ebben a munkában kollégájával, Barczy Mátyással közösen is dolgoztak (valószínűségelmélet, sztochasztikus folyamatok, valószínűségszámítás példatár).

Szegedi éve alatt 50 tudományos dolgozata jelent meg, illetve még 5 dolgozata áll megjelenés alatt.

Nagy tervei voltak. Könyvet akart írni az elágazó folyamatok statisztikai paraméterbecsléseiről. Erre lehetőséget adott volna az, hogy 2019 szeptemberétől a Rényi Alfréd Matematikai Kutatóintézet vendégkutatója lett.

A szegedi évek alatt nagyon jelentőssé vált iskolateremtő tevékenysége. Pap Gyula egy új virágzó matematikai iskolát, egy sztochasztikai műhelyt hozott létre. Folyamatosan élen járt a tudományos utánpótlás nevelésében. Csörgő Sándor árván maradt hallgatóit is hozzásegítette a fokozat szerzéséhez.

Iskolateremtő tevékenységéért a *Bolyai János Matematikai Társulat* 2014-ben *Szele Tibor-émlékéremmel* tüntette ki. A laudáció kiemelte azt, hogy „*kutatási területe a valószínűségelmélet/sztochasztika. A határeloszlás-tételek, a sztochasztikus folyamatok és a matematikai statisztika nemzetközileg elismert kutatója, aki élen jár a tudományos utánpótlás nevelésében. Professzori szobájának ajtaja nyitva áll, és előtte elhaladva nagyon gyakran látható, hogy tanítványaival, fiatalabb kollégáival konzultál, velük közösen dolgozik.*”

Már a debreceni évek alatt is témavezetője volt díjnyertes tudományos diákköri dolgozatoknak, ezt a munkát folytatta Szegeden. Debrecenben és Szegeden összesen 14 doktorandusza szerzett fokozatot. Velük több közös cikke jelent meg.

Több doktori iskola (Debreceni Egyetem Matematikai és Számítástudományi Doktori Iskola, a Szegedi Tudományegyetem Matematikai és Számítástudományi Doktori Iskola, a Debreceni Egyetem Informatikai Tudományok Doktori Iskola, a Szegedi Tudományegyetem Informatikai Tudományok Doktori Iskola, Szegedi Tudományegyetem Közgazdaságtani Doktori Iskola) munkájában vett részt.

A határeloszlás-tételek, a sztochasztikus folyamatok és a matematikai statisztika területén elért, nemzetközileg elismert kutatásaiért, jelentős utánpótlás-nevelő és iskolateremtő munkásságának elismeréseként 2015-ben az MTA Elnökségétől megkapta az *Akadémiai Díjat*.

A fenti kitüntetések mellett még Szegeden a Szegedi Tehetséggondozó Tanács és az SZTE Tehetségpont *Pro Talento díjban* (2013) és a Szegedi Tudományegyetem Természettudományi és Informatikai Kara *Pro Facultate Díjban* (2018) részesítette.

Aktívan részt vett a tudományos életben. Négy tudományos szakmai folyóirat szerkesztő bizottságának volt a tagja: a *Publicationes Mathematicae* (Debrecen) nemzetközi folyóiratnak 1999-től, a *Teaching Mathematics and Computer Science* (Debrecen) nemzetközi folyóiratnak 2003-tól, az *Acta Scientiarum Mathematicarum* (Szeged) nemzetközi folyóiratnak 2009-től és az *Alkalmazott Matematikai Lapoknak*.

Tagja volt a *Bolyai János Matematikai Társulatnak*, a *Neumann János Számítógép-tudományi Társaságnak*, illetve a *Bernoulli Society for Mathematical Statistics and Probability* nemzetközi szervezetnek. A Bolyai János Matematikai Társulatban a *Tudományos Szakosztálynak* 2000 és 2009 között alelnöke, 2009-2012 között *elnöke* volt.

Több tudományos konferencia szervezésében vett részt (Hajdúszoboszló (1997), Eger (2001), Budapest (2004), Szováta (2006)). Tagja volt a XXVI. European Meeting of Statisticians konferencia Tudományos Szervező Bizottságának (2009), szervezője volt a Szegedi Sztochasztikus Napoknak (2013) és a Csörgő Sándor Emlékkonferenciának (2018).

Barátságos, közvetlen egyéniség volt. Szerette a zenét, nagyapaként a családban ismét elővették a hangszereket, a furulyát. Szegeden tagja volt az intézeti énekkarnak és az intézeti teniszválogatottnak. Debreceni barátaival minden télen síelni ment. Szívesen vett részt intézeti rendezvényeken mindkét munkahelyén.

Felesége, Hizsnyik Mária, évfolyamtársa volt. 42 évet töltöttek el együtt boldog házasságban. Két gyermeket neveltek fel, Gyuszkót és Julikát. Mindketten matematikusként végeztek és PhD fokozatot szereztek. Az ifj. Pap Gyula diákként kétszer nyert aranyérmet a Nemzetközi Matematikai Diákolimpián (IMO, 1996, 1997), Ifjúsági Prima-díjas (2009), családos, 3 gyermek édesapja.

Megjegyzés

Dr. Pap Gyuláról a Szegedi Tudományegyetem Bolyai Intézetének honlapján *Barczy Máttyás*¹ és *Kevei Péter*² tollából jelent meg nekrológ. Debrecenben a *Pedagógusok Arcképcsarnoka 2020. évi kötetébe*³ készül egy hosszabb és személyesebb jellegű megemlékezés róla.

Dr. Kántor Sándorné

Dr. Kántor Sándorné Dr. Varga Tünde, ma a Debreceni Egyetem, Matematikai Intézet Geometria Tanszékének nyugdíjas oktatója a Debreceni Fazekas Mihály Gimnázium speciális matematika tagozatán tanította és érettségiztette Pap Gyulát 1972-ben. Később, amikor már mindketten az Egyetemen tanítottak, nemcsak jó kollegák, de barátok is lettek.

A szerk. (Érintő)

¹http://www.math.u-szeged.hu/mathweb/attachments/article/665/BarczyMatyas_PapGyula.pdf

²<http://www.math.u-szeged.hu/mathweb/attachments/article/665/KeveiPeterPapGyula.pdf>

³http://www.kspe.hu/data/pa/PA-2020_1.pdf#page=231